

Европейски съд по правата на човека

Педерсен и Баадсгаард срещу Дания
(Pedersen and Baadsgaard v. Denmark)

Жалба № 49017/99 г.

Решение от 17 декември 2004 г. на Голямото отделение

(резюме)*

Чл. 10: свобода на словото; **чл. 6:** право на справедлив процес в разумен срок при наличие на наказателно обвинение

Трябва да се прави разлика между твърденията относно факти и оценъчните съждения, тъй като съществуването на определени факти може да се установи или опровергае, докато истинността на оценъчните съждения не подлежи на доказване. Изискването да се доказва истинността на оценъчните съждения е невъзможно за изпълнение и само по себе си нарушава свободата на мнението. Но дори когато изявлението се квалифицира като оценъчно съждение, трябва да съществуват достатъчно фактически данни, които да го подкрепят, иначе то би надхвърляло допустимото.

При репортажите, основаващи се на интервюта, трябва да се прави разлика и дали изявлението изхожда от журналиста или е цитирано друго лице, тъй като наказването на журналист за съдействие при разпространението на изявления, направени от други лица по време на интервю, сериозно би затруднило приноса на медиите в обсъждането на въпроси от обществен интерес. Такова наказание не би следвало да се предвижда, освен когато съществуват особено сериозни съображения. Общо изискване към журналистите да се разграничават системно и формално от цитираните изявления, които биха могли да обидят или провокират някого, е несъвместимо със задачата на пресата да предоставя информация относно актуални събития, мнения и идеи.

Подобно на политиците, длъжностните лица при изпълнението на служебните си функции подлежат на приемлива критика в по-широки граници в сравнение с обикновените граждани. Не може обаче да се счита, че те съзнателно приемат да бъдат подлагани на щателна проверка на всяка тяхна дума или действие в същата степен, в която и политиците.

Фактите по делото

Жалбоподателите, телевизионни журналисти, направили две телевизионни предавания, излъчени съответно на 17 септември 1990 г. и на 22 април 1991 г. в 20 ч. Според пийпълметрични данни, те били гледани от около 30% от всички зрители на възраст над 12 г. Били озаглавени съответно “Осъден за убийство” и

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

“Полицията си затваря очите” и коментирали дело, по което през 1982 г. подсъдимият, наричан по-долу Х., бил осъден на 12 г. лишаване от свобода за убийство на съпругата му. На 13 септември 1990 г., след като бил освободен предсрочно с налагане на пробационни мерки, Х. поискал от Специалния надзорен съд възобновяване на делото.

Жалбоподателите започнали подготовка на предаванията през март 1989 г., като установили контакт със свидетели чрез обяви в местната преса и посредством полицейски протоколи. Заявената от тях цел на телевизионните предавания била да се докаже, че Х. е осъден неоснователно, в резултат на скандално лошо полицейско разследване, в което въпросът за вината бил предрешен и били пренебрегнати важни свидетели, а била дадена вяра на съмнителни такива.

По време на второто предаване – “Полицията си затваря очите” – вторият жалбоподател интервюирал водачка на такси, която обяснила, че е била разпитана от двама полицаи няколко дни след изчезването на съпругата на Х. и че им е съобщила важни факти във връзка с местонахождението на Х. около момента на настъпване на смъртта. Вторият жалбоподател ѝ показал протокола за разпит от 1981 г., в който тези ѝ показания липсвали. Тя потвърдила, че е съвсем сигурна, че ги е дала, и заявила, че не знае защо липсват в протокола.

След интервюто коментаторът задал въпросите: “Защо е изчезнала съществена част от показанията на свидетелката и кой в полицията и прокуратурата трябва да носи отговорност за това? Полицаяте ли са пропуснали да ги протоколират? Едва ли, според източници от полицията те не биха посмели. [Началникът на полицейското управление, чието име било посочено] ли е разпоредил протоколът да не се включва в преписката? Или той и главният инспектор на Летящия отряд¹ са укрили свидетелските показания от защитата, съда и съдебните заседатели?” Паралелно с поставяните въпроси, на екрана били показвани снимките на споменатите полицейски служители.

Междувременно, на 11 март 1991 г. по искане на адвоката на Х. водачката на такси била разпитана отново от полицията. Тя заявила, че в деня на убийството е присъствала на погребението на баба си в 13 ч. и че докато пътувала натам, шофирала след Х. и сина му. Обяснила, че е съобщила това на полицията при първия разпит през 1981 г. По-късно полицията направила проверка, от която се установило, че погребението се е състояло в 14 ч. Разпитала свидетелката още три пъти и тя дала противоречиви показания както за точното време на събитията, така и за това дали при разпита през 1981 г. е казала същото. На 23 май 1991 г. началникът на полицейското управление подал оплакване за клевета срещу жалбоподателите и телевизията. Изглежда обаче прокуратурата е отложила вземането на решение дали да повдигне обвинение, до произнасянето на съда по искането на Х. за възобновяване на делото.

Специалният надзорен съд решил да възобнови делото срещу Х., след проведени две заседания и разпит на 10 свидетели, включително таксиметровата водачка.

Междувременно, след излъчването на телевизионните предавания започнала проверка на проведеното през 1981 г. полицейско разследване по случая на Х. Тя завършила с доклад на областния прокурор, според който полицията не била спазила законовото изискване за предоставяне възможност свидетелят да прочете своите показания. Нарушението било допускано системно

¹ Дежурни полицейски коли с екипа им – б.пр.

и не се ограничавало само до случая на Х. и само до това полицейско управление. Главният прокурор заявил, че ще предприеме мерки за поправяне на този пропуск в бъдеще.

На 13 април 1992 г. Върховният съд на Западна Дания оправдал Х.

Адвокат, който представлявал жалбоподателите по друго дело, узнал, че в писмо от 18 май 1992 г. до правната комисия на парламента главният прокурор посочвал, че след излъчването на второто телевизионно предаване трима полицейски служители са подали оплаквания срещу тях. С писмо от 10 юли 1992 г. адвокатът попитал главния прокурор дали и в какво са обвинени. На 17 юли с.г. получил отговор, че няма повдигнато обвинение.

На 19 януари 1993 г. началникът на полицията в Гладсакс информирал жалбоподателите, че срещу тях е повдигнато обвинение за клевета срещу началника на полицейското управление. На 28 януари с.г. те били разпитани.

На 5 юли 1994 г. прокуратурата внесла обвинителен акт в градския съд. Страните се споразумели делото да се разгледа в продължение на шест дни в средата на юни 1995 г. Поради заболяване на адвоката на единия жалбоподател обаче процесът бил отложен за края на август и началото на септември с.г.

На 15 септември 1995 г. съдът произнесъл присъда с мотиви от 68 страници. Приел, че въпросите, поставени от жалбоподателите в телевизионното предаване по адрес на полицейския началник, чието име съобщили, представляват клеветнически твърдения. Съдът обаче не наложил наказание на жалбоподателите, тъй като приел, че са имали основание да вярват, че твърденията отговарят на истината. Отхвърлил иска за обезщетение. И жалбоподателите, и прокуратурата атакували присъдата.

На 25 юни 1996 г. била проведена среща между страните за насрочване на съдебно заседание. Един от адвокатите не бил в състояние да присъства на съдебни заседания преди ноември 1996 г. и предпочитал процесът да започне в началото на 1997 г. На 16 август 1996 г. Висшият съд насрочил съдебните заседания за 24, 26 и 28 февруари и 3 и 4 март 1997 г.

На 6 март 1997 г. Висшият съд признал жалбоподателите за виновни в накърняване личното достойнство на полицейския началник чрез изразяване и разпространяване на твърдения за извършено от последния деяние, което било вероятно да го опозори пред съгражданите му. Осъдил ги да заплатят глоба и обезщетение в полза на наследниците на междуременно починалия полицейски началник.

Страните обжалвали. На 28 октомври 1998 г. Върховният съд потвърдил присъдата, но увеличил размера на обезщетението. Приел, че жалбоподателите не са се ограничили да цитират показанията на таксиметровата водачка и да направят оценъчни съждения относно провеждането на полицейското разследване и начина, по който е било ръководено от полицейския началник. Те изказали и твърдения по негов адрес, като посочили и името му, с цел да го дискредитират пред съгражданите му. Върховният съд приел, че съществува широкообхватно право на обществена критика по адрес на полицията, но подчертал, че съществува разлика между отправянето на критика по адрес на полицията като цяло и по адрес на конкретно посочени нейни служители. Обвинението срещу полицейския началник, макар и отправено индиректно, посредством серия от въпроси, представлявало фактическо твърдение, подлежащо на доказване. Жалбоподателите обаче не се опитали да представят каквото и да било доказателство за изключително сериозното отправено обвинение.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Относно твърдението за нарушение на чл. 6 от Конвенцията

41-43. Жалбоподателите твърдят, че наказателното производство срещу тях е продължило неоправдано дълго. Поддържат, че при преценката на общата продължителност на производството Съдът трябва да вземе под внимание периода между май 1991 г., когато полицейският началник е направил оплакване срещу тях до полицията, и януари 1993 г., когато официално им е било повдигнато обвинение.

44. Съдът припомня, че съгласно практиката му периодът, който трябва да се вземе предвид, започва в момента на официалното повдигане на обвинение или в момента, когато съответното лице е било съществено засегнато от действия, предприети от органите на наказателно преследване в резултат на подозрението срещу него (виж например *Хозее срещу Холандия*², 22.05.1998 г., *Reports of Judgments and Decisions* 1998-III, стр. 1100, § 43).

На 10 юли 1992 г. на жалбоподателите е станало известно, че срещу тях е подадена жалба в полицията; по тяхно искане обаче са били уведомени, че все още не е взето решение за евентуално повдигане на обвинения. Никакви принудителни мерки не са били предприети до 19 януари 1993 г., когато им е било съобщено, че срещу тях е повдигнато обвинение за клевета.

При тези обстоятелства Съдът счита, че жалбоподателите са били обвинени по смисъла на чл. 6, т. 1 от Конвенцията на 19 януари 1993 г. и че от тогава е започнал да тече “срокът” по тази разпоредба. Производството е приключило на 28 октомври 1998 г., когато се е произнесъл Върховният съд. Така общата му продължителност, която подлежи на преценка по чл. 6, т. 1 от Конвенцията, е 5 години, 9 месеца и 9 дни.

45. За да се произнесе, Съдът отчита сложността на делото, поведението на жалбоподателите и на властите (виж *Пелисие и Саси срещу Франция*³ [GC], no. 25444/94, ECHR 1999-II, § 67).

46. Жалбоподателите поддържат, че делото не се е отличавало с особена фактическа или правна сложност. Относно своето поведение твърдят, че не могат да бъдат държани отговорни заедно с тях за възползване от средствата за защита, предоставени им от датския закон. Властите бездействали от момента на постановяване на решението на градския съд на 15 септември 1995 г. до разглеждането на делото от Върховния съд през март 1997 г. Прокуратурата протестирала присъдата едва седем месеца след подаването на тяхната жалба.

47. Правителството поддържа, че наказателното производство е отнело много време, защото е имало обширен предмет – двете предавания, производството пред Специалния надзорен съд и производството пред Върховния съд, което довело до оправдаването на Х. Освен това, делото поставило процесуални въпроси, които се нуждаели от изясняване преди отнасянето му до градския съд. Жалбоподателите допринесли в значителна степен за продължителността на производството, която – предвид сложността на делото, разглеждането му от три съдебни инстанции, плюс производството по допускане на касационното обжалване – като цяло била в съответствие с изискването на Конвенцията за разумен срок.

² *Hozee v. the Netherlands*

³ *Pélissier and Sassi v. France*, решение на Голямото отделение

48-49. Съдът счита, че определени аспекти на делото са били сложни и са изисквали много време. Що се отнася до поведението на жалбоподателите, макар и личното им участие в производството да не е било значително, според практиката на Съда те носят отговорност за забавянията, причинени от техните представители (виж например [Капуано срещу Италия](#)⁴, 25.06.1987 г., А.119, стр. 12, § 28). Макар и използването на наличните средства за защита от страна на жалбоподателите да не може да се разглежда като спъване на производството, то е довело до неговото забавяне. Освен това, те нито веднъж не са се противопоставили на отлаганията. Напротив, както изглежда, като цяло подготовката за производството, включително и насрочването на последното съдебно заседание на Висшия съд и на Върховния съд е било извършено със съгласието на адвокатите им. При тези обстоятелства Съдът намира, че поведението на жалбоподателите е допринесло до известна степен за продължителността на производството.

50. Предварителното разследване е приключило на 5 юли 1994 г., когато делото е било внесено в градския съд. Този период е продължил една година, 5 месеца и 16 дни и Съдът намира, че не е прекомерен.

Делото пред градския съд е приключило една година, 2 месеца и 10 дни след започването му. Като отбелязва, че заседанията са били насрочвани със съгласието на адвоката на жалбоподателя, Съдът намира продължителността на този период за разумна.

Производството пред Висшия съд е продължило 1 година, 5 месеца и 18 дни. На заседанието от 25 юни 1996 г. адвокатът на един от жалбоподателите е изразил желание заседанията на съда да не започват преди началото на 1997 г. Въпреки че на прокуратурата са били необходими 7 месеца за подготовка на протеста ѝ, Съдът, като има предвид сложността на делото, намира, че този период сам по себе си не е достатъчно продължителен, за да представлява нарушение.

На 6 март 1997 г. жалбоподателите са поискали разрешение за обжалване пред Върховния съд, което им било дадено на 29 септември с.г. Производството е отнело 6 месеца и 23 дни и според Съда не е продължило неразумно дълго.

Производството пред Върховния съд е продължило 1 година и 25 дни, като не е имало периоди на неоправдано бездействие.

51. Като прави цялостна преценка на сложността на делото, поведението на всички засегнати лица и общата продължителност на производството, Съдът счита, че в конкретния случай изискването за разумен срок по чл. 6, т. 1 от Конвенцията не е било нарушено.⁵

II. Относно твърдението за нарушение на чл. 10 от Конвенцията

52-55. Жалбоподателите твърдят, че решението на Върховния съд на Дания представлява несъразмерна намеса в свободата им на изразяване, гарантирана от чл. 10 от Конвенцията. Поддържат, че зададените в предаването “Полицията си затваря очите” въпроси не могат да бъдат считани за фактически твърдения, чиято истинност подлежи на доказване. Те оставяли на зрителите да решат кой е отговорен за пропуските в разследването. Не се твърдяло, че полицейският началник е извършил престъпление, а хипотетичният въпрос дали в качеството си на ръководно длъжностно лице може да е отговорен за укриването на част от

⁴ Capuano v. Italy

⁵ Решението е единодушно.

показанията не бил нито неразумен, нито прекомерен. Интервюто със свидетелката допринесло в значителна степен за възобновяването на делото срещу Х. и за последвалото му оправдаване. Държавните служители, подобно на политиците, подлежали на по-широка приемлива критика в сравнение с обикновените граждани, а полицейските служители, включително висшестоящите длъжностни лица в полицията, не разполагали със същата защита на достойнството и репутацията си като съдиите. Критиките към полицейския началник се ограничавали до действията му като ръководител на разследването в конкретния случай и не били насочени срещу неговите професионални качества, цялостна дейност или лични достойнства. Освен това той отклонил поканата за участие във второто предаване.

56-61. Правителството подчертава, че жалбоподателите не са били осъдени за изразяване на критика по адрес на полицията, а изключително заради отправяне на конкретни, необосновани и много сериозни обвинения срещу полицейския началник, чието име посочили. Датският върховен съд намерил справедлив баланс между правото да се разпространяват идеи и свободата на изразяване, от една страна, и защитата на репутацията на другите, от друга страна, в съответствие с принципите, залегнали в чл. 10 от Конвенцията. Предаването “Полицията си затваря очите” нямало решаващо значение нито за възобновяването на делото срещу Х., нито за оправдаването му.

62-65. Според Датския съюз на журналистите, участващ в производството като трето лице, от съществено значение за функционирането на пресата е ограниченията на свободата на словото да бъдат тълкувани възможно най-тясно. При отразяване на информация за функционирането на полицията и на съдебната власт и особено за пропуски в работата им, довели до лошо правораздаване, пресата трябвало да има правото да разследва и да разпространява своите констатации при минимум ограничения. Решението на Върховния съд представлявало неоправдана намеса в свободата на изразяване на жалбоподателите.

66-67. Съдът отбелязва, че е безспорно между страните, че решението на датския Върховен съд е представлявало намеса в свободата на изразяване на жалбоподателите, гарантирана им от чл. 10, т. 1. Тази намеса би била в нарушение на Конвенцията, ако не съответства на изискванията на чл. 10, т. 2. Страните не спорят, че намесата е била предвидена в закона и че е преследвала легитимна цел, а именно защита на репутацията или на правата на другите по смисъла на чл. 10, т. 2. Въпросът, който остава да се разреши, е дали намесата е била “необходима в едно демократично общество”. За целта е необходимо Съдът да прецени дали намесата е била продиктувана от “належаща обществена необходимост”. Договарящите държави имат известна свобода на преценка относно наличието на такава необходимост, но тя върви ръка за ръка с контрола от страна на европейските институции, обхващащ както законодателството, така и решенията по прилагането му, включително и тези на независимите съдилища. Поради това Съдът е оправомощен да се произнесе окончателно дали “ограничението” е съвместимо със свободата на изразяване, защитена от чл. 10 (виж, наред с много други, [Перна срещу Италия](#)⁶, [GC], по. 48898/99, ECHR 2003-V § 39 и [Асоциация Екин срещу Франция](#)⁷, по. 39288/98, ECHR 2001-VIII, § 56).

69. При упражняването на тази надзорна функция Съдът няма за цел да дублира националните съдилища, а по-скоро да извърши преглед от гледна точка

⁶ Perna v. Italy, решение на Голямото отделение

⁷ Association Ekin v. France

на чл. 10 на техните решения, взети в рамките на свободата им на преценка (виж [Фресо и Роар срещу Франция](#)⁸ [GC], no. 29183/95, ECHR 1999-I § 45). Задачата на Съда не се изчерпва с преценката дали държавата-ответник е упражнила дискрецията си разумно, внимателно и добросъвестно. Съдът е длъжен да разгледа намесата в светлината на случая като цяло, включително и съдържанието на инкриминираните изявления на жалбоподателите и контекста, в който са направени (виж *Нюз Ферлагс ГмбХ & КоКГ срещу Австрия*⁹, no. 31457/96, ECHR 2000-I § 52).

70. По-конкретно, Съдът трябва да се произнесе дали аргументите на властите в подкрепа на намесата са били “релевантни и достатъчни” и дали взетата мярка е била “съразмерна на преследваните легитимни цели” (виж *Шови и др. срещу Франция*¹⁰, no. 64915/01, ECHR 2004-VI, § 70). За целта Съдът трябва да се увери, че националните власти, основавайки се на адекватна преценка на относимите факти, са приложили стандарти, съответстващи на залегналите в чл. 10 принципи (виж, наред с други, *Зана срещу Турция*¹¹, 25.11.1997 г., *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VII, стр. 2547-48, § 51).

71. Предаванията “Осъден за убийство” и “Полицията си затваря очите” са изхождали от предпоставката, че присъдата на Х. е лишена от правно основание и постановена в нарушение на презумпцията за невиновност и че в “скандално слабо полицейско разследване” въпросът за вината е бил предрешен и са били пренебрегнати важни свидетели. Очевидно общественият интерес към темите е бил сериозен.

Съдът припомня, че свободата на словото се отнася не само до “информация” или “идеи”, които се приемат благосклонно или като безобидни, или с безразличие, но също и до такива, които засягат, шокират или смушават. Съгласно чл. 10 тази свобода подлежи на ограничения, които обаче трябва да се тълкуват стриктно, а нуждата от всяко от тях трябва да се установи по убедителен начин (виж, наред с други, *Йерсилд срещу Дания*¹², 2.09.1994 г., A.298, стр. 23, § 31; *Яновски срещу Полша*¹³, [GC], no. 25716/94, ECHR 1999-I, § 30 и *Нилсен и Йонсен с/у Норвегия*¹⁴ [GC], no. 23118/93, ECHR 1999-VIII, § 43). В практиката си Съдът е подчертавал последователно съществената роля на свободната преса за гарантирането на нормалното функциониране на демократичното общество. Въпреки че пресата не трябва да преминава определени граници, по-конкретно с оглед на защитата на репутацията и правата на другите или за предотвратяване разкриването на конфиденциална информация, ролята ѝ в крайна сметка е да съобщава – по начин, съвместим с нейните задължения и отговорности – информация и идеи по всякакви въпроси от обществен интерес, включително и във връзка с правосъдието (виж *Де Хайс и Гайселс с /у Белгия*¹⁵, 24.02.1997 г., *Reports* 1997-I, стр. 233-34, § 37). Не само пресата има задачата да съобщава такава информация и идеи, но и обществото има право да ги узнае. В противен случай пресата не би била в състояние да изпълнява първостепенната си роля на “обществен страж” (виж *Торгейр Торгейрсон с/у Исландия*¹⁶, 25.06.1992 г., A.239,

⁸ *Fressoz and Roire v. France*, решение на Голямото отделение

⁹ *News Verlags GmbH & CoKG v. Austria*

¹⁰ *Chauvy and Others v. France*

¹¹ *Zana v. Turkey*

¹² *Jersild v. Denmark*

¹³ *Janowski v. Poland*, решение на Голямото отделение

¹⁴ *Nilsen and Johnsen v. Norway*, решение на Голямото отделение

¹⁵ *De Haes and Gijssels v. Belgium*

¹⁶ *Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*

стр. 27, § 63 и *Бладет Тромзьо и Стенсаас с/у Норвегия*¹⁷, [GC], no. 21980/93, ECHR 1999-III, § 62). Журналистическата свобода включва и известна степен на преувеличение или дори провокация (виж *Прагер и Обершлик с/у Австрия*¹⁸, 26.04. 1995 г., А.313, стр. 19, § 38; *Тома с/у Люксембург*¹⁹, no. 38432/97, ECHR 2001-III §§ 45 и 46 и цитираното *Перна*, § 39).

Датският върховен съд ясно е подчертал важноста на журналистическата свобода в едно демократично общество, приемайки, че намеренията на жалбоподателите да направят критична оценка на полицейското разследване са били в съответствие с ролята на медиите на обществен страж.

“72. Жалбоподателите обаче не са осъдени за това, че са алармирали обществото за твърдени пропуски на полицията в наказателното разследване, нито за отправените от тях критики по адрес на полицията или на конкретни нейни представители, включително и на полицейския началник, нито за оповестяване на изявленията на таксиметровата водачка – все легитимни въпроси от обществен интерес. Всъщност Датският върховен съд се е произнесъл, че съществува широкообхватно право на обществена критика по адрес на полицията. Те са осъдени на много по-тясно основание, а именно за твърдение по адрес на конкретно посочено лице в нарушение на чл. 267, т. 1 от Наказателния кодекс. Тази разпоредба предвижда, че “всеки, който засегне честта на друго чрез обидни слова или поведение или чрез отправяне или разпространяване на твърдение за действие, годно да опозори извършителя в очите на съгражданите му, се наказва с глоба или с лишаване от свобода при облекчен режим”.”

73. Три национални съдебни инстанции са се произнесли, че цитираните в обвинителния акт изявления, макар и направени под формата на въпроси, съдържат фактически твърдения, които попадат в приложното поле на чл. 267, т. 1 от НК и че е бил налице изискваният умисъл. Единодушно са приели, че посредством зададените от тях въпроси жалбоподателите са отправили сериозното обвинение, че полицейският началник е извършил престъпление по време на следствието срещу Х. чрез умишлено укриване на съществени доказателства.

74. Съдът се съгласява с националните съдилища, че жалбоподателите не са поставили под съмнение истинността на изявленията на свидетелката и са представили фактите по начин, който да остави у зрителите впечатлението, че тя наистина е дала показания, както твърди, съответно че полицията е разполагала с тези показания през 1981 г. и че протоколът от разпита е бил укриван впоследствие. По-конкретно Съдът отбелязва, че жалбоподателите не са оставили отворен въпроса дали тя наистина е дала тези показания пред полицията през 1981 г., както твърди.

75. Съдът се съгласява с Датския върховен съд, че с начина, по който са поставили въпросите си, жалбоподателите са предложили на зрителите само две възможни заключения – или че полицейският началник самостоятелно е укривал важна част от показанията, или че е сторил това съвместно с главния инспектор на Летящия отряд. И в двата случая излиза, че той е участвал в укриването и по този начин е извършил тежко престъпление. Жалбоподателите не са оставили възможност за съмнение дали показанията наистина са съдържали твърдените изявления и, ако това е било така, дали някой умишлено ги е укривал.

¹⁷ *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway*, решение на Голямото отделение

¹⁸ *Prager and Oberschlick v. Austria*

¹⁹ *Thoma v. Luxembourg*

“76. За да се прецени обосноваността на дадено изявление, трябва да се прави разлика между твърденията относно факти и оценъчните съждения, тъй като съществуването на определени факти може да се установи или опровергае, докато истинността на оценъчните съждения не подлежи на доказване. Изискването да се доказва истинността на оценъчните съждения е невъзможно за изпълнение и само по себе си нарушава свободата на мнението, която е основен елемент от правото, гарантирано от чл. 10 (виж напр. *Лингенс с/у Австрия*²⁰, 8.07.1986 г., А.103, стр. 28, § 46 и *Обершлик с/у Австрия (№ 1)*²¹, 23.05.1991 г., А.204, стр. 27, § 63). Квалифицирането на дадено изявление като факт или като оценка попада преди всичко в обхвата на свободата на преценка на властите, и по-специално на националните съдилища (виж цитираното *Прагер и Обершлик*, § 36). Но дори когато изявлението се квалифицира като оценъчно съждение, е необходимо да съществуват достатъчно фактически данни, които да го подкрепят, иначе то би надхвърляло допустимото (*Джерусалем срещу Австрия*²², по. 26958/95, ЕCHR 2001-II, § 43).”

В настоящия случай Съдът се съгласява с Върховния съд, че жалбоподателите не са се ограничили да посочат показанията на таксиметровата водачка и да направят оценъчни съждения относно провеждането на полицейското разследване и начина, по който полицейският началник го е ръководил. Съдът приема, че обвинението срещу него, макар и отправено индиректно, посредством серия от въпроси, е представлявало фактическо твърдение, подлежащо на доказване. Жалбоподателите не са се опитали да го докажат.

“77. При репортажите, основаващи се на интервюта, трябва да се прави разлика и дали изявлението изхожда от журналиста или е цитирано друго лице, тъй като наказването на журналист за съдействие при разпространението на изявления, направени от други лица по време на интервю, сериозно би затруднило приноса на медиите в обсъждането на въпроси от обществен интерес и не би следвало да се предвижда, освен когато съществуват особено сериозни съображения (виж цитираното *Йерсилд*, § 35). При това едно общо изискване към журналистите да се разграничават системно и формално от цитираните изявления, които биха могли да обидят или провокират някого, е несъвместимо със задачата на пресата да предоставя информация относно актуални събития, мнения и идеи (виж например цитираното *Тома*, § 64).”

В случая жалбоподателите не са осъдени за възпроизвеждане или отразяване на чужди изявления, както е по делото *Йерсилд*. Самите те са автори на инкриминираните изявления и на фактическите твърдения, съдържащи се в тях. Всъщност в предаването “Полицията си затваря очите” нито едно от интервюираните лица не твърди, че въпросният полицейски началник умишлено е укрил свидетелски показания. Жалбоподателите са направили свои собствени изводи от изказванията на свидетелите, и по-конкретно на таксиметровата водачка.

“78. Съдът отбелязва, че защитата на правото на журналистите да предават информация по въпроси от обществен интерес изисква те да са действали добросъвестно, въз основа на точни фактически данни и да са предоставили “надеждна и прецизна” информация в съответствие с журналистическата етика (виж напр. цитираните *Фресо и Роар*, § 54, *Бладет*

²⁰ *Lingens v. Austria*

²¹ *Oberschlick v. Austria (no. 1)*

²² *Jerusalem v. Austria*

Тромзьо и Стенсаас, § 58 и *Прагер и Обершлик*, § 37). Съгласно т. 2 на чл. 10 от Конвенцията, свободата на словото е съпроводена от “задължения и отговорности”, които се отнасят и до медиите, дори и по въпроси от значителен обществен интерес. Освен това, тези “задължения и отговорности” придобиват особено значение, когато става въпрос за накърняване на репутацията на конкретно обозначено лице и за засягане на “правата на другите”. Поради това са необходими специални съображения, за да бъдат медиите освободени от обичайното им задължение да проверяват фактическите твърдения, които биха могли да опозорят даден човек. Наличието на такива съображения зависи по-конкретно от естеството и степента на опозоряването и от това, доколко медиите могат разумно да разчитат на надеждността на своите източници относно конкретните твърдения (виж, наред с други, *МакВикар с/у Обединеното кралство*²³, no. 46311/99, ECHR 2002-III, § 84 и цитираното *Бладет Тромзьо*, § 66). Презумпцията за невинност също има значение за балансирането на противоположните интереси от страна на Съда (виж, наред с други, *Ворм срещу Австрия*²⁴, 29.08.1997 г., Reports 1997-V, § 50 и *Дю Роа и Малори с/у Франция*²⁵, no. 34000/96, ECHR 2000-X, § 34).”

Във вътрешното производство жалбоподателите не са направили опит да докажат твърдението си. Позовавайки се обаче на чл. 10 от Конвенцията и на НК на Дания, те твърдят, че дори и въпросите им изявления да представляват твърдения, същите не са наказуеми, тъй като са били направени с оглед на очевиден обществен интерес и с оглед на интересите на други лица. Поради това Съдът трябва да провери дали жалбоподателите са действали добросъвестно и дали са спазили обичайното журналистическо задължение да проверят фактическото си твърдение. Това задължение изисква те да се позоват на достатъчно точни и надеждни фактически данни, съразмерни с характера и значимостта на твърдението.

79. От значение за тази преценка е и фактът, че изявлението е направено по национална телевизия в най-гледаното време и в програма, посветена на обективността и плурализма, и че аудиовизуалните медии имат много по-непосредствено и силно въздействие от печатните.

“80. Съдът трябва да вземе предвид и факта, че за полицейския началник обвинението е било много сериозно и ако беше вярно, би довело до наказателното му преследване. Наистина, подобно на политиките длъжностните лица при изпълнението на служебните си функции подлежат на приемлива критика в по-широки граници в сравнение с обикновените граждани. Не може обаче да се счита, че те съзнателно приемат да бъдат подлагани на щателна проверка на всяка тяхна дума или действие в същата степен, в която и политиките (виж *Обершлик с/у Австрия (№ 2)*²⁶, 1.07.1997 г., Reports 1997-IV, стр. 1275, § 29 и цитираните *Яновски*, § 33 и *Тома*, § 47). Така, макар полицейският началник да е подлежал на приемлива критика в по-широки граници в сравнение с обикновените граждани поради положението си на висш полицейски служител и ръководител на екип, извършил едно несъмнено спорно разследване, той не може да бъде третиран на равна нога с политиките, когато става дума за обществено обсъждане на действията му. Това е още по-недопустимо, когато твърдението надхвърля обикновената критика и достига до обвинение в извършването на тежко

²³ *McVicar v. the United Kingdom*

²⁴ *Worm v. Austria*

²⁵ *Du Roy and Malaurie v. France*

²⁶ *Oberschlick v. Austria (no. 2)*

престъпление. Подобно обвинение не само накърнява общественото доверие в него, но и пренебрегва правото му да бъде считан за невинен до доказване на противното.”

81. Първоначалното полицейско разследване срещу Х. е обхващало около 900 души и повече от 4000 страници. Тридесет свидетели са били разпитани от Висшия съд през 1982 г. При подготовката на предаванията журналистите са установили контакт с различни свидетели, но са основали обвинението си на показанията на една свидетелка. Въпреки изминалите повече от 9 години след убийството, те не са проверили дали спомените ѝ са точни, макар това да е било лесно, видно от полицейската проверка, установила, че погребението, с което свидетелката е свързвала събитията, се е състояло в различен от твърдения от нея час. Този факт е бил важен не само за делото за убийството, с оглед момента на смъртта, но и за надеждността на свидетелката, която е настоявала, че си спомня с абсолютна точност къде се е намирал Х. преди часа на погребението.

84. В допълнение Съдът отбелязва, че в предаването “Полицията си затваря очите” свидетелката не твърди, че разпиталите я полицаи са съставили протокол, съдържащ решаващото ѝ показание, нито че такъв протокол е бил укрит умишлено. Поради това, предвид тежестта на обвинението на жалбоподателите срещу полицейския началник, изказването ѝ само по себе си не е достатъчно, за да оправдае предположенията им.

85-87. Жалбоподателите са получили копие от протокол, изготвен от двамата полицейски служители през декември 1981 г. Липсват каквито и да било индикации нещо да е било изтрито от него, както и данни за съществуване на друг протокол за разпит, който да съдържа твърдените изявления на свидетелката. При подготовката на своите предавания жалбоподателите са узнали, че полицията не е спазила законовото изискване на свидетеля да се даде възможност да прочете своите показания. Независимо от това процесуално нарушение обаче, не е било установено, че по време на разпита през 1981 г. таксиметровата водачка действително е дала твърдените показания или че е бил изготвен протокол, който ги отразява, или че съществуващият протокол не съдържа пълните показания, или че някой е укрил доказателства. Следователно, според Съда посоченото процесуално нарушение не дава достатъчно основание за отправеното от жалбоподателите обвинение.

88-89. Жалбоподателите твърдят, че техните предавания и показанията на свидетелката са били решаващи за възобновяването на производството и за оправдателната присъда на Х. Адвокатът на Х. обаче е внесъл молбата за възобновяване 4 дни преди първото предаване и повече от 6 месеца преди второто. Съдът отбелязва също така, че само двама от петимата съдии в състава на Специалния надзорен съд, разрешил възобновяването, са били на мнение, че новите доказателства, включително и въпросните показания, биха могли да доведат до оправдателна присъда, ако бяха известни по време на производството. Възобновяването е било допуснато, тъй като председателят на състава е преценил, че е вероятно наличните доказателства да не са били преценени правилно през 1982 г. Дори и да се приеме, че предаванията и показанията са помогнали, обвиненията на жалбоподателите не са били потвърдени в последвалите производства.

91. При преценката за необходимостта от намесата е важно да се разгледа начинът, по който съответните национални власти са подхождали към случая и, по-конкретно, доколко са приложили стандарти, съответстващи на принципите, залегнали в чл. 10 от Конвенцията. Върховният съд е взел предвид конфликта

между правото на разпространение на информация и защитата на репутацията или правата на другите и го е разрешил, след като е преценил относимите аргументи в светлината на практиката по Конвенцията.

92. Въз основа на изложените съображения и предвид характера и тежестта на обвинението, Съдът споделя становището на Върховния съд, че жалбоподателите не са имали достатъчна фактическа база за твърдението си. Поради това националните власти са имали основание да заключат, че е налице “належаща обществена необходимост” да предприемат действия по приложимия национален закон.

93-95. При преценката на пропорционалността на намесата е необходимо да се вземат предвид и характерът и тежестта на наложеното наказание (виж например *Джейлан с/у Турция*²⁷, [GC], по. 23556/94, ECHR 1999-IV, § 37; *Тамер с/у Естония*²⁸, по. 41205/98, ECHR 2001-I, § 69 и *Лешиник с/у Словакия*²⁹, по. 35640/97, ECHR 2003-IV, § 63).

В случая всеки от жалбоподателите е бил осъден да плати глоба от приблизително 1000 евро и обезщетение в размер на около 13 500 евро. Съдът не намира наказанията за прекомерни в конкретния случай и не счита, че по естеството си те биха могли да имат “смразяващ ефект” върху упражняването на медийната свобода (виж, *mutatis mutandis*, *Виле с/у Лихтенщайн*³⁰ [GC], по. 28396/95, ECHR 1999-VII § 50; *Никула с/у Финландия*³¹, по. 31611/96, ECHR 2002-II, § 54 и *Елджи и др. с/у Турция*³², 23145/93 и 25091/94, 13.11.2003 г., § 714). Поради това Съдът намира, че присъдите на жалбоподателите са били съразмерни с преследваната легитимна цел и че мотивите, изтъкнати от Върховния съд в подкрепа на наложените наказания, са били релевантни и достатъчни. Следователно, намесата на властите в упражняването на свободата на словото на жалбоподателите може основателно да се счита за необходима в едно демократично общество за защита репутацията и правата на другите. Съответно, няма нарушение на чл. 10.³³

²⁷ *Ceylan v. Turkey*, решение на Голямото отделение

²⁸ *Tammer v. Estonia*

²⁹ *Lešník v. Slovakia*

³⁰ *Wille v. Liechtenstein*, решение на Голямото отделение

³¹ *Nikula v. Finland*

³² *Elci and Others v. Turkey*

³³ Решението е взето с мнозинство от 9 срещу 8 гласа.